

המקיפות אותן כלים ונפסקים והיין נשפך מכל צד, וכל דינים המפורשים בפרק² כל כתבי [שבת קיז, ב] נוהגין בשלנו כמו בשלהם.

זמיהו נראין דברי ר"ת [תוס' שבת קיז, ב ד"ה הא] שמדקדק דוקא נשברה אבל נסדקה לא^א, ולשון מכילתין נמי מוכיח דקתני מצילין כמו בדליקה, וכל³ היכא דעביד טיף טיף או נסדקה דאין אדם בהול יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף.

והמשכיל יבין ויעמד לקץ הדבר. ושלוש שמשון
בר' אברהם ז"ל ה"ה:

ה

וששאלתם ציבור שביקשו לגזור תענית שיני וחמישי ושיני ופגע בתענית ט"ו בשבט¹, יש לחוש לראש השנה ולפחות² התענית או לא.

כך דעתי נוטה שהתענית נדחה לשבת הבאה ואין קובעין תענית בו^א, שלא מציינו כלל תענית בראש השנה כלל, (ותניא) [ותנן]³ [ר"ה ב, א] ארבעה ראשי שנים הם, ותו⁴ דקתני להו בהדי הדדי דומיא (בהדיא) דהדדי נינהו, הכא נמי כיון דשאר לית בהו תעניות רביעי נמי לית ביה תענית, ואף על גב דאינהו נמי עדיפי מיניה, כיון דקתני להו בהדי הדדי להא מילתא אידמו להדדי.

שינויי נוסחאות

5. בד"ל ובמהד' בלוח נוסף: המבכרת המקשה. 6. בעובר, כ"ה בכת"י פא' וכת"י מ, ובד"ל ומהד' בלוח: בעבירה. 7. ואל, במהדו' בלוח בטעות: ועל. 8. אבי, בכת"י פא': אחי. ד 1. עפ"י כת"י פא'. 2. וכל דינים המפורשים בפרק וכו', כ"ה בכת"י מ ובדפוסים, ובכת"י פא': לכל דינים המפורשים, ובפרק, וכך משמע מגירסת ד"ל שחסרה שם הרישא (כל דיני המפורשים) ואיתא רק: ובפרק כל כתבי הקודש משמע דנוהגין. 3. וכל, בכת"י פא': אבל. ה 1. ט"ו בשבט, עפ"י כת"י פא', בדפוס: (דא) ט"ו לשבט, במהד' בלוח: ראשון ט"ו לשבט. 2. ולפחות, בד"ל ובמהד' בלוח: ולדחות. 3. עפ"י ד"ל ומהד' בלוח. 4. ותו, כ"ה בכת"י, בדפוס ובמרכזי, ובד"ל ומהד' בלוח: וכיון.

אוסר לשוחטו משום גזירה שמא יטיל אחר שיצא ראשו (ראה תוס' בכורות ג, ד"ה דקא) וכן בדעת השו"ע שיגז, כתב דס"ל כהר"ש משאנץ דאסור לשוחטו. ואינו כן, דהשו"ע פסק להדיא דמותר להטיל בו מום קודם שיצא לאויר העולם. ד כת"י פ ס"י ז, כת"י פא' ס"י ד. כל התשובה בד"ל ס"י תסב (תיא), ספר סיני ס"י תנח שבלי הלקט ס"י קטז, ובקצרה בהגמ"י הל' שבת כב, ס. §. שו"ע או"ח שלה, א. ה כת"י מ ס"י קטו כת"י פא' ס"י ה. כל התשובה בד"ל ס"י תסג (תיב), ספר סיני ס"י תנט ועיקרה במרכזי ר"ה ס"י תשא, הגמ"י הל' שופר א, א, הפרנס ס"י תטו, וכן בתשב"ץ ס"י קי בשם רבינו ברוך. §. כב"י או"ח תקעבג, דייק מדברי השאלה דבקשו לגזור דהיינו בתחילת תעניתם וע"ז פסק רבינו גרשום דידחו לשבת הבאה, אבל אם התחילו אין

בכור בעל מום יש לו, ואפילו הפילה בכור בעל מום, כדתנן פרק בהמה המקשה⁵ לילד [חולין סט, ב] מחתך אבר אבר וישליך יצא רוכו הרי [זה] יקבר ונפטרה מן הבכורה.

והמטיל מום בוולד קודם יציאתו צריך ליהדר שלא לשוחטו⁶, דהא אמרינן בפרק כל פסולי המוקדשין [שם לה, א] (גרפא) [גדיא] באונא אימרא בשפוותיה, דאם הטיל מום בעוברין⁶ אין שוחטין עליו.

ועתה בני ירא את השם הנכבד והנורא, וחזור על תלמודך ואל⁷ תתעצל בדבר, והשם יצליחך ויתן לך זרע נכון מבית אבי⁸ שיחיה. שמשון בר' אברהם:

ד

חבית שנשברה בשבת, שמעתי מחלקין בין חביות שלהם לחביות שלנו, דחביות שלהם היו של חרס ושלנו של עץ, דשל חרס שנשברה אדם בהול עליו שהיין נשפך ויוצא ממנו ביותר ואין לה עוד תקנה, ומבקש כלים להריק את כולה, אבל של עץ אינה כי אם מטפט[פ]ת! מעט מעט ואינו בהול שאינו ירא שמא תוסיף [לטפטף].

טעם זה אינו מתיישב וכמה פעמים ראיתי בחביות של עץ שאותן ערקלש הנקרא ריף

או מדעתו עקב קושי רב בהבנת הדברים, וכדלהלן. ב. בבאיור דברי הר"ש משאנץ יש לפרש דרב הונא (חולין שם) הסובר לגבי יציאת שליש שאם מכרו לגוי וחזר ויצא שליש קדוש למפרע, לא ס"ל הא דאמר רב יהודה דיכול להטיל מום גדיא באודניה וכו', וכדכתבו התוס' (בחולין שם), דהא לכשיצא הוברר דלמפרע הוא קדוש ונמצא מטיל מום בבכור תם, ויכול להעמיד דבריו רק אם יאמר שמטיל בעודו בבטן. וכיון דהר"ש משאנץ פי' כרש"י בבכורות שם דגדיא באודניה היינו שאזניו יוצאות קודם לראשו ומטיל המום אחר שיצאו אזניו, א"כ נמצא דרב הונא לית ליה דרב יהודה, ואם יטיל מום אחר יציאת אזניו וכדו' הוי מטיל מום בעבירה ואסור לשחוט על אותו המום. וכ"פ הב"ח יו"ד שיט"ב, ועי' ש"ך שיג"ח דפליג עליה. ובמהדו' בלוח פירש דהר"ש משאנץ

ואמר כך יעזור לי דיאון והתורה הזאת שאקיים אילו התנאים.

ישאלו לרבינו יצחק ב"ר אברהם ז"ל והשיב כך נראה בעיני דנשבע בספר תורה אין כאן כיון דנחתא אארעא ולא נקיט לה בידיה, וכולהו² לישני בפרק ב' דנדרים [יד,ב] הנודר בתורה לא אמר כלום דדעתיה אגילי, וכל שכן להך לישנא דמוקי רישא התם דאפי' נקיט בידיים בעינן שיאמר במה שכתוב בה³. אף על פי שבתחילת דבריו אמר אדם זה כך יעזור לי דיאון השם, מכל מקום מה שהוסיף אחרי כן ובתורה הזאת לאו אאזכרות דידה משתבע אלא אגילי, ושבועה בשם יש כאן אבל שבועה בספר תורה כמו שכתב⁴ אין כאן.

אף על פי שלא הזכיר השם אלא בכינוי ולא בלשון הקדש, שבועה בכל לשון שבועה היא⁵, נראה לי כיון שאמר בלשון לעז כדאמרינן דאפי' מרי כולא שבועה היא אע"פ שאינו שם כלל בשום לשון, כדאמרינן בפרק ארבעה (ד) נדרים [נדרים כב,ב] וכדרכ (הונא) [כהנא]⁵ דאמר מארי כולא לא (טעמיה) [טעימנא] ליה. והיינו טעמא דלכל הפחות לא גרע מיד אפי' שבותא שבוקא מועיל וכ"ש שבועה שמועיל⁶ מטעם יד⁷, והוא הדין מרי כולא, הוא הדין בלשון לעז דיאון, כיון דשבועה ונדר מועילין בלשון לעז [דידהו]⁷ מועיל גם עתה, דהא אפי' פרשת סוטה דשבועה בכל לשון⁸ נאמרה חוץ מן השם שצריך לומר בלשון הקודש על כרחיך דהא בעינן שם המיוחד לכולי עלמא כדמוכח סוף פרק שבועות העדות [שבועות לה,ב], ואי

(דאיתמי' ואמר מאי דוחק לקדם ואמרינן) [דאי תימא לא בעינן הכירא, והא תניא [סוכה נד,ב] ר"ח שחל להיות בשבת שיר של ר"ח דוחה של שבת ואמרינן מאי דוחה לקדם, והוינן בה]⁵ ליקדם שבת [תדיר] ותדיר ושאינו תדיר קודם, ואמר ר' יוחנן לידע שהוקדש החדש בזמנו. ומקשינן וכי האי הכירא עבדינן והא תניא אברי תמיד של שחר נותנין⁶ מחצי כבש ולמטה ולמערכ⁷ ושל ראש חודש ניתנין תחת כרכוב המזבח ולמטה, ואמר ר' יוחנן לידע שהוקבע החדש [בזמנו]. ומפרש⁸ תרי הכירא (מי) עבדינן דחזי בהאי חזי ודחזי בהאי חזי. השתא ומה התם דזריזין וממקום זריזין עבדינן תרי הכירא, כשאין זריזין אי אפשר דלא למיעבד בה חדא.

וכן אשכחנא דילפינן מהדדי [מועד קטן ג,ב] א"ר אשי⁹ אמר ר' יוחנן משום רבי נחוניא איש בקעת חוורתן עשר נטיעות וערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני, (ואמר רבי) [ואמרינן]¹⁰ עלה אמר רב אסי¹¹ כי גמירי הלכתא דילדה שרי דזקנה אסור בזמן שבית המקדש קיים אבל בזמן שאין בית המקדש קיים לא, אלמא כיון דגמירי בהדי הדדי לפינן מהדדי.

ושלום (גרשון בר' יהודה מ"ה ז"ל) [יצחק ב"ר אברהם]¹²:

ו

מעשה באחד שהתנה עם חבריו לעשות כך וכך, ופתח¹ לפניו חמשה חומשי תורה ונשבע

שינויי נוסחאות

5. עפ"י מהד' בלוח וד"ל. 6. נותנין, עפ"י כת"י פא' ומע"ז במהד' בלוח, ובדפ"ר: נוהגין. 7. אברי תמיד של שחר נותנין מחצי כבש ולמטה ולמערב, לפנינו בגמ': חלבי תמיד של שחר ניתנין מחצי כבש ולמטה במערב. 8. ומפרש, במהד' בלוח: ופרקינן. 9. אשי, כ"ה בכת"י פא', בדפ"ר: יוסי, ובמהד' בלוח: אסי. 10. עפ"י כת"י פא'. 11. אסי, לפנינו בגמ': אשי. 12. עפ"י ספר סיני, תשובה זו מיוחסת לריצב"א גם בהגמ"י הל' שופר א,א ובספר הפרנס סי' תטו. בכת"י פא': תשובת הג', ובכת"י מ: תשובת ר"ג, וראה במאמרו של ר"ש עמנואל 'תשובות מהר"ם דפוס פראג' בתרביץ שנה נז חוברת ד עמ' 568 כיצד השתלשלה הטעות. 1. ופתח, בכת"י פא' ופתחו. 2. וכולהו, בכת"י פא': לכולהו. 3. שיאמרו... בה, עפ"י מהד' בלוח, בדפ"ר ובכתבי היד: שאמרו כמו שכתבתי. 4. כמו שכתב, אינו בד"ל והושמט במהד' בלוח. 5. כך תיקן במהד' בלוח עפ"י הגמ' לפנינו וג"י האו"ז, אמנם בכל כתבי היד ושאר המקבילות הוא כמירסא שבכאן. 6. וכ"ש שבועה שמועיל, נשמט בדפ"ר. 7. עפ"י כת"י מ ותשו' הרשב"א. 8. דיאון... לשון, חסר בדפ"ר.

ב. במהד' בלוח הק' מנדרים י,א דמבואר שם דמהני מטעם כנוי, וצ"ע. וצ"ל דכוונת הריצב"א דכיון דאפילו שבותה דמהניא מטעם כנוי והיינו לשונות הגויים כדאיתא שם בגמ' לחד מ"ד, כ"ש שאם הזכיר שם בלשון לעז אע"פ שאינו כנוי לשבועה לא גרע מיד. וכדבריו איתא נמי ברא"ש שבועות

מפסיקין דלא חמיר מחנוכה ופורים. ו כת"י מ סי' קעב כת"י פא' סי' ו. כל התשובה בד"ל סי' תקנה (תקה), או"ז שבועות סי' יג, שו"ת הרשב"א ח"א סי' תתמב, בקצרה בהג"א שבועות פ"ו סי' ו, ומוזכרת במרדכי שבועות סי' תשנח, ובש"ך יו"ד רלז,ב. א. שו"ע יו"ד רלז,א.